U S N E S E N Í

Zvláštní senát zřízený dle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, složený z předsedy JUDr. Pavla Vrchy a soudců JUDr. Milady Tomkové, JUDr. Romana Fialy, JUDr. Michala Mazance, JUDr. Pavla Pavlíka a JUDr. Marie Žiškové, rozhodl o návrhu **Nejvyššího správního soudu,** se sídlem Moravské náměstí 6, 657 40 Brno na rozhodnutí kompetenčního sporu mezi ním a **Krajským soudem v Ostravě** jako soudem v občanském soudním řízení a dalších účastníků sporu vedeného u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 Ads 163/2009, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 6. 2009, čj. 43 Cad 186/2008 - 24: žalobce **Ing. E. A.**, zast. JUDr. Zdeňkou Doležílkovou, advokátkou, se sídlem Přívozská 6, Ostrava – Moravská Ostrava, a žalované **České správy sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5,

takto:

Návrh se odmítá.

Odůvodnění:

Návrhem doručeným zvláštnímu senátu zřízenému podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů (dále jen „*zákon o některých kompetenčních sporech*“), dne 19. 7. 2010 se Nejvyšší správní soud domáhá, aby zvláštní senát rozhodl spor o pravomoc mezi Nejvyšším správním soudem jako soudem rozhodujícím o kasační stížnosti na straně jedné a Krajským soudem v Ostravě jako soudem odvolacím v občanském soudním řízení na straně druhé.

Po podrobném vylíčení dosavadního průběhu správního a soudních řízení Nejvyšší správní soud v návrhu zastává názor, že věc náleží do pravomoci soudů v občanském soudním řízení; navrhl, aby zvláštní senát rozhodl, že příslušný vydat rozhodnutí ve věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 Ads 163/2009, je soud v občanském soudním řízení (výrok I), a že usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 4. 2008, čj. 11 Co 99/2008 - 27, se zrušuje (výrok II).

Z předložených soudních a správních spisů vyplynuly následující skutečnosti:

Skutkovou podstatou sporu mezi žalovanou Českou správou sociálního zabezpečení a Ing. E. A. je výplata důchodu ve výši 9912 Kč, kterou žalovaná provedla dne 2. 9. 2005 na účet žalobcova otce – poživatele důchodu PhDr. L. A.; poživatel důchodu pobíral starobní důchod od 2. 1. 1997, splatnost důchodu byla 4. dne v měsíci - poněvadž 4. 9. 2005 byla neděle, žalovaná předala převodní příkaz k výplatě důchodu bankovnímu ústavu s časovým

předstihem a důchod byl na účet poživatele důchodu připsán již 2. 9. 2005.; dne 3. 9. 2005 však poživatel důchodu zemřel. Důchod splatný dne 4. 9. 2005 mu dle názoru České správy sociálního zabezpečení již nenáležel, neboť důchody se vyplácejí měsíčně dopředu (důchod vyplacený 4. 9. na období 4. 9. - 3. 10.). Z historie bankovního účtu zemřelého poživatele důchodu plynulo, že po připsání peněžní částky 9912 Kč bylo z účtu po jeho smrti čerpáno (tedy po dni 3. 9. 2005), a to kromě jiného výběry platební kartou. Ing. E. A. byl oprávněn disponovat s účtem svého otce a věděl, že na účet je pravidelně zasílán jeho důchod. Česká správa sociálního zabezpečení tvrdí, že splatnost důchodu byla 4. 9. 2005, jeho příjemce zemřel 3. 9. 2005, proto mu „předčasně" vyplacený důchod dne 2. 9. 2005 nenáležel (nárok na důchod smrtí zanikl). Žalobce Ing. E. A. (syn zemřelého důchodce) tvrdí, že důchod vyplacený 2. 9. 2005 se stal součástí dědictví.

Česká správa sociálního zabezpečení podala dne 28. 8. 2006 u Okresního soudu v Ostravě návrh na vydání platebního rozkazu z titulu bezdůvodného obohacení podle § 451 odst. 2 občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb.); poněvadž Ing. E. A. podal proti vydanému platebnímu rozkazu ze dne 20. 11. 2006 čj. 65 Ro 1938/2006 - 2 odpor, Okresní soud v Ostravě rozsudkem ze dne 9. 10. 2007 čj. 64 C 5/2007 - 15 rozhodl tak, že návrh zamítl a rozhodl o nákladech řízení. Výrok o meritu věci opřel o názor, že splatnost důchodu nastala 2. 9. 2005, v době, kdy příjemce důchodu ještě žil. K odvolání České správy sociálního zabezpečení rozhodoval ve věci Krajský soud v Ostravě; usnesením ze dne 30. 4. 2008 čj. 11 Co 99/2008 - 27 ve výroku I. rozsudek okresního soudu zrušil a řízení zastavil. Výrokem II. rozhodl, že po právní moci usnesení bude věc postoupena České správě sociálního zabezpečení, výroky III. a IV. rozhodl o nákladech řízení. Podle názoru krajského soudu o tom, zda dávka byla vyplacena neprávem, rozhoduje výlučně orgán sociálního zabezpečení, a to v rozhodnutí, kterým ukládá příjemci dávky povinnost dávku vrátit. Skutečnost, že takové rozhodnutí nebylo nebo nemohlo být vydáno, na věci nic nemění; tento závěr soud opřel o § 105 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení a § 3 odst. 1 a odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Krajský soud rovněž odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 1149/2004, podle jehož závěrů plnění bylo určeno příjemci dávky, tedy otci žalovaného, a okolnost, že s těmito finančními prostředky po smrti příjemce disponoval žalovaný, nic nemění na charakteru vztahu, z něhož bylo plněno. Bezdůvodné obohacení vždy musí mít základ v občanskoprávních vztazích, v předmětné věci vznikl vztah mezi orgánem sociálního zabezpečení a příjemcem dávky – skutečnost, že příjemce zemře, je bez významu ve vztahu k tomuto závěru (smrt příjemce nemůže změnit charakter vztahu).

Česká správa sociálního zabezpečení poté vydala dne 23. 7. 2008 rozhodnutí, kterým uložila Ing. E. A. (synovi zemřelého poživatele důchodu) vrátit přeplatek na starobním důchodu v částce 9912 Kč na základě § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Rozhodnutí odůvodnila tím, že povinný je osobou, která měla oprávnění disponovat s prostředky na účtu zemřelého.

Ing. E. A. podal proti tomuto správnímu rozhodnutí žalobu soudu činnému v soudním řízení správním (Krajskému soudu v Ostravě); namítal jednak vady řízení, jednak tvrdil, že podmínky § 118a zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, nejsou dány. Navrhl zrušení rozhodnutí. Krajský soud žalobu jako nedůvodnou zamítl (rozsudek ze dne 22. 6. 2009 čj. 43 Cad 186/2008 - 24). Rozhodnutí

žalované shledal v souladu se zákonem, uvedl, že žalovaná prováděla výplatu důchodu dopředu v pravidelných splátkách a nemohla zabránit tomu, aby nebyla poukázána částka, na kterou již nárok zanikl.

Proti tomuto rozsudku podal Ing. A. kasační stížnost, v níž navrhuje, aby Nejvyšší správní soud z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „*s. ř. s.*“) rozsudek krajského soudu zrušil.

Nejvyšší správní soud v rámci řízení o této kasační stížnosti (předsedkyně 4. senátu) podal návrh na řešení kompetenčního sporu; zpochybnil pravomoc České správy sociálního zabezpečení vydat rozhodnutí o přeplatku na dávce důchodového pojištění za okolností, jaké nastaly v projednávané věci, a dospěl k závěru, že věc náleží do pravomoci soudů v občanském soudním řízení, neboť právní vztah mezi Českou správou sociálního zabezpečení jako plátcem důchodu a Ing. E. A. je vztahem soukromoprávním, nejspíše odpovědnostním právním vztahem z titulu bezdůvodného obohacení ve smyslu § 451 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Přeplatek vzniklý z důvodu výplaty důchodu splatného po smrti příjemce dávky nelze podle Nejvyššího správního soudu vymáhat ve správním řízení, nýbrž pouze v občanském soudním řízení.

Zvláštní senát se před rozhodnutím ve věci samé zabýval podmínkami, za nichž může věc projednat a o ní rozhodnout, a uvážil takto:

Z návrhu vyplývá, že Nejvyšší správní soud projednávající kasační stížnost podanou proti rozsudku krajského soudu jako soudu ve správním soudnictví označuje jako strany kompetenčního sporu Nejvyšší správní soud a Krajský soud v Ostravě jako soud v občanském soudním řízení. Krajský soud v Ostravě rozhodoval jako soud odvolací, jenž rozhodl o zastavení soudního řízení a postoupení věci správnímu orgánu dle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, je tedy soudem, který popřel pravomoc rozhodnout o žalobě podané v občanském soudním řízení. Nejvyšší správní soud je soudem, jenž má rozhodnout o kasační stížnosti stěžovatele (Ing. E. A.) namítajícího nepřezkoumatelnost rozhodnutí krajského soudu jako soudu správního a setrvávajícího na názoru, že důchod byl jeho otci vyplacen ještě za jeho života po právu; Nejvyšší správní soud si ex officio položil k řešení otázku pravomoci správního orgánu vydat přezkoumávaný správní akt.

Kompetenčním sporem může být dle § 1 odst. 1 zákona o některých kompetenčních sporech spor o pravomoc nebo věcnou příslušnost (dále jen „pravomoc“) mezi soudy a orgány moci výkonné, územní, zájmové nebo profesní samosprávy nebo mezi soudy v občanském soudním řízení a soudy ve správním soudnictví. Kompetenčním sporem je dle § 1 odst. 2 cit. zákona buď kladný (pozitivní) spor, ve kterém si jedna strana osobuje pravomoc vydat rozhodnutí v totožné věci individuálně určených účastníků, o níž bylo druhou stranou vydáno pravomocné rozhodnutí, anebo záporný (negativní) spor, ve kterém jeho strany popírají svou pravomoc vydat rozhodnutí v totožné věci individuálně určených účastníků.

Zvláštní senát nesdílí právní názor navrhovatele na existenci kompetenčního sporu mezi uvedenými stranami (Nejvyšším správním soudem a Krajským soudem v Ostravě); v projednávané věci nevznikl žádný spor o pravomoc soudů v občanském soudním řízení

a soudů ve správním soudnictví (typickým sporem zde může být spor o to, která větev soudnictví, občanskoprávní či správní, je příslušná k projednání podané žaloby). V projednávané věci evidentně takový spor nebyl nastolen: Krajský soud v Ostravě jako soud jednající v občanském soudním řízení nevyslovil názor, že k projednání žaloby podané Českou správou sociálního zabezpečení je příslušný soud ve správním soudnictví, kdy jedině by přicházel v úvahu negativní kompetenční spor v případě, kdy by správní soud zaujal názor, že mu taková žaloba rovněž nepřísluší k projednání a rozhodnutí. Česká správa sociálního zabezpečení podala žalobu v občanském soudním řízení, soud jednající v tomto řízení jako soud odvolací shledal nedostatek pravomoci soudu v tomto řízení a postoupil věc k projednání a rozhodnutí správnímu orgánu.

Avšak poté nenastal ani negativní kompetenční spor mezi soudem v občanském soudním řízení a orgánem moci výkonné, neboť Česká správa sociálního zabezpečení (jako orgán moci výkonné) nepopřela svou pravomoc ve věci rozhodnout a vydala rozhodnutí, které je k žalobě a kasační stížnosti přezkoumáváno soudy ve správním soudnictví.

Nejvyšší správní soud není oprávněn popřít svou pravomoc rozhodnout o kasační stížnosti, takovou možnost (popřít pravomoc rozhodnout o žalobě podané k přezkoumání správního aktu) nemá za okolností, jaké nastaly v projednávané věci, ani krajský soud v soudním řízení správním; soudy ve správním soudnictví mohou vyjádřit právní názor na otázku pravomoci správního orgánu k vydání rozhodnutí v rámci přezkumu správního rozhodnutí. Jediným, kdo je v projednávané věci oprávněn svou pravomoc popřít (a může se tak stát stranou kompetenčního sporu), je Česká správa sociálního zabezpečení; ta však, jak bylo výše uvedeno, neshledala nedostatek své pravomoci a vydala meritorní rozhodnutí. Pokud soudy ve správním soudnictví vysloví v rámci přezkumu správního aktu názor o nedostatku pravomoci České správy sociálního zabezpečení, bude na tomto správním orgánu, aby případně podal návrh na rozhodnutí kompetenčního sporu.

Zvláštní senát uzavírá, že v posuzované věci nebyla splněna základní podmínka předvídaná v hypotéze ustanovení § 1 odst. 2 zákona o některých kompetenčních sporech, a to vzájemné popření pravomoci vydat rozhodnutí stranami tohoto sporu (kterými by mohly být Česká správa sociálního zabezpečení jako orgán moci výkonné a Krajský a Okresní soud v Ostravě jako soudy v občanském soudním řízení).

Za situace, kdy neexistují ani strany sporu, ani samotný spor o pravomoc, nejsou splněny podmínky řízení o kompetenčním sporu, a proto zvláštní senát návrh odmítl podle § 4 zákona o některých kompetenčních sporech a § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 18. listopadu 2010

JUDr. Pavel Vrcha
předseda zvláštního senátu